

Soạn bài Về luân lí xã hội ở nước ta - Ngữ văn lớp 11

Câu 1. Cấu trúc đoạn trích gồm ba phần. Hãy nêu ý chính của từng phần và xác lập mối liên hệ giữa chúng. Chủ đề tư tưởng của đoạn trích là gì?

Trả lời:

* **Bố cục của đoạn trích:** 3 phần

- Đoạn 1 (từ đầu ...*thiên hạ mất đi đã từ lâu rồi*): tác giả khẳng định ở nước ta chưa hề có luân lí xã hội theo nghĩa đích thực, đúng đắn của nó.

- Đoạn 2 (tiếp theo...*Việt Nam ta không có cũng vì thế*): tác giả bàn luận về luân lí xã hội trên cơ sở so sánh xã hội Pháp và xã hội nước ta.

- Đoạn 3 (còn lại): Giải pháp

* **Chủ đề tư tưởng của đoạn trích:**

- Đoạn trích thể hiện tâm huyết và dũng khí của một người quan tâm đến vận mệnh đất nước. Đồng thời, tác giả cũng đề cao tư tưởng đoàn thể vì sự tiến bộ đề hướng tới một ngày mai tươi sáng của đất nước.

Câu 2. Trong phần 1 của đoạn trích, tác giả đã chọn cách vào đề như thế nào để tránh sự hiểu lầm của người nghe về khái niệm luân lí xã hội.

Trả lời:

Bài này được Phan Châu Trinh trình bày trong buổi diễn thuyết tại nhà Hội Thanh niên ở Sài Gòn vào đêm 19 - 11 - 1925 và tất nhiên đối tượng của bài diễn thuyết trước hết là những người nghe tại buổi diễn thuyết đó (sau đó mới là toàn thể đồng bào, "người nước mình", "anh em", "dân Việt Nam",...). Chính bởi vậy mà có thể thấy rằng, cách đặt vấn đề của tác giả là khá thẳng thắn, gây ấn tượng mạnh cho người nghe. Vấn đề được trình bày và khẳng định là: ở Việt Nam chưa có luân lí xã hội.

Để đánh tan những ngộ nhận có thể có ở người nghe về sự hiểu biết của chính họ trên vấn đề này, tác giả dùng cách nói phủ định: "Xã hội luân lí thật trong nước ta tuyệt nhiên không ai biết đến, so với quốc gia luân lí thì người mình còn dốt nát hơn nhiều". Tiếp đó, lờn trước khả năng hiểu đơn giản, thậm chí xuyên tạc vấn đề của không ít người, tác giả đã khẳng định: "Một tiếng bè bạn không thể thay cho xã hội luân lí được, cho nên không cần cắt nghĩa làm gì".

Cách vào đề này cho thấy tư duy sắc sảo, nhạy bén của nhà cách mạng Phan Châu Trinh.

Soạn bài Về luân lí xã hội ở nước ta - Ngữ văn lớp 11

Câu 3. Trong phần 2, ở hai đoạn đầu, tác giả đã so sánh "bên Âu châu", "bên Pháp" với "bên ta" về điều gì?

Trả lời:

Tác giả đã so sánh luân lí xã hội giữa châu Âu, bên Pháp với nước ta:

+ Bên châu Âu, bên Pháp đã có nền luân lí xã hội:

- Bên châu Âu, cái XHCN rất thịnh hành và đã được phát triển rộng rãi.

- Bên Pháp, mỗi khi một người hay một hội nào bị đè nén quyền lợi riêng, thì người ta hoặc kêu nài, hoặc chống cự, hoặc thị oai, vận dụng được đến công bằng mới nghe.

+ Bên mình chưa có nền luân lí xã hội:

- Dân chưa biết, chưa hiểu thế nào là luân lí xã hội. Họ điềm nhiên như ngủ, chẳng biết gì (thờ ơ, tê liệt)

- Dẫn chứng: người mình thì phải ai tai nấy, ai chết mặc ai, không hề có sự quan tâm đến người khác, đồng loại

- Nguyên nhân: chưa có đoàn thể, ý thức dân chỉ kém.

Câu 4. Ở các đoạn sau của phần 2, tác giả chỉ ra nguyên nhân của tình trạng "dân không biết đoàn thể, không trọng công ích" là gì? Tác giả đã đả kích chế độ vua quan chuyên chế ra sao?

Trả lời:

Ở đoạn cuối của phần 2, tác giả đã thẳng thắn chỉ ra nguyên nhân của tình trạng dân không biết đoàn thể, không trọng công ích mà không chút kiêng dè, né tránh.

+ Bọn học trò trong nước ham quyền lợi, ham bả vinh hoa của các triều vua mà sinh ra giả dối nịnh bợ, chỉ biết có vua mà không biết có dân.

+ Chế độ phong kiến trì trệ, bảo thủ và lạc hậu. Nạn tham nhũng hoành hành, không ai bình phẩm, không ai chê bai. Quan lại thời xưa và nay là lũ ăn cướp có giấy phép.

+ Xu thế của xã hội cũng bén mùi làm quan, chạy theo chức tước và danh lợi để được ngồi trước, ăn trước, hồng hách với mọi người.

Câu 5. Nhận xét về cách kết hợp yếu tố biểu cảm với yếu tố nghị luận trong đoạn trích.

Soạn bài Về luân lí xã hội ở nước ta - Ngữ văn lớp 11

Trả lời:

Cách kết hợp yếu tố biểu cảm với yếu tố nghị luận trong đoạn trích:

- Yếu tố nghị luận:

+ Cách lập luận chặt chẽ, lô-gíc;

+ Chứng cứ cụ thể, xác thực;

+ Giọng văn sinh động, độc đáo: lúc từ tốn, mềm mỏng; lúc kiên quyết, đanh thép; lúc mạnh mẽ, hùng hồn, lúc nhẹ nhàng.

+ Dùng từ, đặt câu chính xác đạt hiệu quả nhận thức cao.

- Yếu tố biểu cảm: Sử dụng câu cảm thán; câu mở rộng thành phần, câu hỏi tu từ, hình ảnh ví von...

+ Cụm từ thể hiện tình đồng chí, đồng bào sâu nặng: người nước ta, người mình...

+ Lời văn nhẹ nhàng, từ tốn:

=> lập luận có sức thuyết phục, tác động mạnh cả nhận thức và tình cảm của người nghe, người đọc.

LUYỆN TẬP

Câu 1. Đọc lại *Tiểu dẫn* và hình dung hoàn cảnh sáng tác, tâm trạng của tác giả khi viết đoạn trích.

Trả lời:

Phần *Tiểu dẫn* đã nói rõ Phan Châu Trinh chủ trương cứu nước bằng cách lợi dụng thực dân Pháp, huỷ bỏ chế độ Nam triều, cải cách đổi mới (duy tân) mọi mặt làm cho dân giàu, nước mạnh, trên cơ sở đó tạo nền độc lập quốc gia. Trong bài diễn thuyết này, cùng với việc thúc đẩy gây dựng tinh thần đoàn thể vì sự tiến bộ, Phan Châu Trinh vạch trần sự xấu xa, thối nát của chế độ vua quan chuyên chế là nhằm mục đích ấy. Có thể hình dung tâm trạng Phan Châu Trinh khi viết đoạn trích này là căm ghét bọn quan lại phong kiến, thương xót đồng bào, lo lắng cho đất nước, hi vọng vào tương lai tươi sáng của dân tộc.

Câu 2. Có thể cảm nhận được gì về tấm lòng Phan Châu Trinh cũng như tầm nhìn của ông qua đoạn trích này?

Soạn bài Về luân lí xã hội ở nước ta - Ngữ văn lớp 11

Trả lời:

Có thể cảm nhận ít nhiều được tấm lòng của Phan Châu Trinh cũng như tầm nhìn của ông qua đoạn trích này. Thấm sâu trong từng từ ngữ của đoạn trích là tấm lòng của một người có tình yêu đất nước thiết tha, quan tâm đến vận mệnh của dân tộc, xót xa thương cảm trước tình cảnh khốn khổ của nhân dân, hết sức căm ghét bọn quan lại xấu xa, thối nát.

Đoạn trích cũng cho thấy tầm nhìn xa rộng, sắc sảo của Phan Châu Trinh. Ông thấy được mối quan hệ mật thiết giữa truyền bá xã hội chủ nghĩa, gây dựng tinh thần đoàn thể với sự nghiệp giành tự do, độc lập. Tất nhiên, cái đích cuối cùng là giành độc lập, tự do nhưng lựa chọn bước đi phải tinh táo. Phan Châu Trinh nhận thấy sự thực dân trí nước ta quá thấp, ý thức đoàn thể của người dân rất kém (những điều gây trở ngại cho việc cứu nước), cho nên ông kêu gọi gây dựng đoàn thể (ý thức trách nhiệm với xã hội, quốc gia, dân tộc). Nhưng muốn có đoàn thể thì phải có tư tưởng mới, tư tưởng xã hội chủ nghĩa, vì thế phải "*truyền bá xã hội chủ nghĩa trong dân Việt Nam này*".

Câu 3*. Chủ trương gây dựng nên luân lí xã hội ở Việt Nam của Phan Châu Trinh đến nay còn có ý nghĩa thời sự không? Tại sao?

Trả lời:

Chủ trương gây dựng nên luân lí xã hội ở Việt Nam của Phan Châu Trinh cho đến ngày nay vẫn còn ý nghĩa thời sự. Nó nhắc nhở về tầm quan trọng của việc gây dựng tinh thần đoàn thể vì sự tiến bộ, nhằm tạo nên ý thức trách nhiệm với cộng đồng, với tương lai đất nước của mọi người sống trong xã hội. Nó cũng cảnh báo nguy cơ tiêu vong các quan hệ xã hội tốt đẹp nếu vẫn còn những kẻ ích kỉ, "ham quyền tước, ham bả vinh hoa", tìm cách vơ vét cho đầy túi tham mà không muốn ai bị lên án.